

ה. בעלי המניות שותפים ואחראים למעשי החברה בכל אופן. (הרב יעקב בלוי)

לפני עיוור ומסייע

לכאורה אפילו אם פעולות החברה לא מתייחסות אליו, סוף סוף כיון שקנה את מניותיה הוא זה שמאפשר להם לחטוא ועובר על לפני עיוור או מסייע בידי עוברי עבירה.

החילוק בין שוק ראשוני למשני

שוק ראשוני

דרך של חברות לגייס הון לפיתוח, השקעות, החזר חובות וכו'. זהו השוק שבו המניות נמכרות לראשונה לציבור.

מה קורה שם בפועל?

- חברה מנפיקה מניות חדשות (או אג"ח)
 - המשקיעים קונים את ניירות הערך ישירות מהחברה
 - הכסף נכנס לחברה עצמה
- דוגמאות: הנפקה ראשונית לציבור (IPO), הנפקה פרטית למשקיעים מוסדיים, הנפקת זכויות (Rights Issue)

שוק משני

זהו השוק שבו נסחרות המניות לאחר ההנפקה.

מה קורה שם בפועל?

- משקיעים קונים ומוכרים מניות ביניהם
- החברה לא מקבלת כסף מהעסקה
- זה מה שקורה ביום-יום בבורסה

משמעות הלכתית לשוק המשני

בשוק המשני, כלומר במסחר רגיל במניות בבורסה, כיון שאין מעבר כספים לחברה לא שייך לדבר על לפני עיוור או מסייע במה שהחברה עושה איסורים בכספיה, כיון שאין זה כספי המשקיע. (יש מי שרצה לחדש שכיון שהחברה מחזיקה מניות של עצמה ממילא בדרך עקיפה מסייעים בידה כשרוכשים את מניותיה. ולענ"ד זה דוחק גדול. ואם כדבריהם נאסור גם רכישה של מניות כשרות כיון שפעמים מניותיהם מחזקות על ידי חברות לא כשרות)

לפני עיוור ומסייע כאשר אפשר לתלות בהיתר

כיון שכאן נותנים כסף לחברה שניתן לעשות בו שימושי היתר יש לדון אם שייך איסור לפני עיוור או שנאמר דווקא בנתינת יין לנזיר שאסור לו בשתייה.

דעת בית הלל להחזיר מכירת פרה חורשת בשביעית שתולין שיקה אותה לשחוט

4. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

המשנה אסרה מכירת בהמה גסה לגוי שמא גם ישכיר ונמצא עובדת בשבת. רב הונא מכר פרה לעובד כוכבים ותלה בזה שכוונתו לשחוט אותה. הגמרא מביאה ראיה לשיטתו מדיני שביעית בש"א: לא ימכור אדם פרה חורשת בשביעית, וב"ה מתירין, מפני שיכול לשחטה.

השקעות כשרות בשוק ההון

מניות

1. הגדרה

מניה היא נייר ערך המקנה חלק בבעלות בחברה ומאגד זכויות וחובות כלפי החברה וכלפי בעלי המניות האחרים. חלוקת המניות בין בעלי המניות מייצגת את שיעור הבעלות של כל אחד מהם בחברה. מניות מקנות בדרך כלל זכות הצבעה, זכות להשתתף בחלוקת רווחים, וזכויות בעת פירוק החברה. המניה היא נכס בעל ערך כספי.

2. מחזור היים של מניה

- שוק ראשוני, הנפקה - הכסף עובר מהרוכש לחברה
- שוק משני - הכסף עובר בין רוכש נייר הערך למי שהחזיק בו קודם הרכישה.

משמעות הלכתית למניות

חברות שמתקיימות בהם איסורים כגון חילולי שבת, אפשר שמחזיר המניה שהוא הבעלים עובר עבירה מצד:

- שותפות מחזיק המניות כבעלים בביצוע עבירות כגון חילול שבת.
- לפני עיוור לא תתן מכשול דאורייתא או מסייע בדברנן
- שכר שבת בדיבידנדים
- חילול השם בידיעה שאדם מחזיק מניות הפועלות איסור

חברה בע"מ - האם מעשיה מיוחסים לבעלים

3. הגדרת חוקית

חברה היא ארגון ותאגיד בעל אישיות משפטית שמאגד אנשים למען מטרה משותפת, בדרך כלל לשם הפקת רווח. החברה היא ישות הקיימת בחוקיה של כל מדינה מודרנית.

הסיומת בע"מ מציינת בערבון מוגבל ומטרתה להעיד כי בעלי המניות של החברה אינם משועבדים לחובותיה.

דעות הפוסקים בחברה בע"מ

מצאנו בפוסקים חמש שיטות עיקריות במידת ההכרה של בלי המניות של החברה על פעולות החברה:

- ההלכה מכירה בתוקף של האישיות המשפטית הנפרדת של החברה, מכח דינא דמלכותא, או מכח תקנה (צפת פענח קפד. יד שאול הוב"ד במנח"א ג. א. הרב שיינברג אור השבת ז עמ' יא לאיסורי דרבנן).
- ההלכה לא מכירה בתוקף של 'חברה', ובכל אופן האחריות ההלכתית היא של המנהלים ולא של הבעלים (מהר"ם שיק יו"ד קנח. שו"ת אלק לך שלמה או"ח רלה).
- רוב הפוסקים: ההלכה לא מכירה בתוקף של 'חברה'. אמנם האחריות ההלכתית היא גם על ההנהלה וגם על בעלי מניות ובתנאי ומחזיקים בכמות מניות כזו שיש בידם להשפיע על החלטותיה (אג"מ אה"ע"א ז. גריש"א קובץ תשובות ג קכד. גרשו"א מנח"ש ק. ילקו"י שו"ד בשם הגר"ע)
- יש לחלק בין מניות בעלי זכות הצבעה למניות אחרות שאין להם זכות הצבעה כלל (מנח"א ג. א. והיום לא שייך ויש לדון בנפק"מ)

וּדְעַת רוב האחרונים להחמיר כמובא בברכי יוסף (ח"מ ט א).
 מנחת חינוך (רלב ג)

עור ליכא, אכתי [איכא] איסורא במילתא משום מסייע ידי עוברי עבירה
 כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור.

סברות נוספות להקל

- כשהאיסור נעשה ממילא ויש בסיוע רק בריבוי איסור אין לפני עיוור אלא רק מסייע דרבנן (רישבא ע"ז 1 ב).
- יש אומרים שאין איסור מסייע במחלל שבת במזיד (ש"ך ודגמ"ר קנא ו. אג"מ ב סו. ילקו"י ש"ו ב בהערה).

הנאה ממעשה שבת - קבלת דיבידנדים

הגומא מביאה שאמילו לדברי ר' יוחנן הסנדלר שאוסר במעשה שבת במזיד גם לאחרים לעולם, אין בזה איסור הנאה כללי רק איסור אכילה של גוף המתבשל.

9. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף עא עמוד א

מ"ט דר' יוחנן הסנדלר? כדדריש רבי חייה אפיתחא דבי נשיאה: ושמתם את השבת כי קדש היא לכם - מה קדש אסור באכילה, אף מעשה שבת אסורין באכילה. אי מה קדש אסור בהנאה, אף מעשה שבת אסור בהנאה! ת"ל: לכם, שלכם יהא.

ומכאן כתב המש"ב שאין איסור הנאה בדמי המלאכה

10. משנה ברורה סימן שיח ס"ק ד

(ד) לעולם - ליהנות מאותה מלאכה דקנסוהו רבנן ומ"מ מותר לו ליהנות מדמיה של המלאכה.

צדדים נוספים להקל

- יש ברירה בדרבנן, וכל שעיקר פעולת החברה בהיתר אפשר לתלות הרווחים במעשי היתר.
- המציאות מורה שחברות שלא עבדו בשבת רווחיהם עלו ולא פחתו.

אופציות

אופציות הן לנעשה סיכום בין שני צדדים זכות לרכוש או לקנות נייר ערך במחיר מסויים. בעצם רכישת האופציה בלי המימוש שלה לא נרכשים מניות וממילא לא שייכים כל הנידונים לעיל. וכן דעת כמעט כל הפוסקים.

ויש מי שחושש לאסור מצד אסמכתא שרכישתם הוא מעשה הימור. (פסקי דין - ירושלים דיני ממונות ובריורי יחסין יא עמוד קח).

(ויש להעיר שפעם רבות אופציות משמשות לגידור נכסים או התחייבויות ונקנות על דעת שישחקו ובלבד שישמר ערך נכס הבסיס. ועוד שסוברים שלא קיים חשש אסמכתא במקום שברור לו שכספו לא ישוב אלא אפשר שיקבל אחרים. ראה דברי הגר"א שפירא תחומין ה עמ' 301)

אמר רבה: מי דמי? התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית, הכא אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת!

הריטבא מסביר שאיסור לפני עיוור שייך דווקא במציאות של ודאי יעשה בו עבירה וגם איסור דרבנן שייך רק כשיש רגליים לדבר אבל במציאות שאפשר לתלות לקולא לא אסרו אפילו בדרבנן

5. חדושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

בדעת בית הלל מובא בגמרא שמותר למכור בהמה בשביעית לישראל חשוד ולא שייך מפני עיוור כיון שיכול לשווקה

מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית. תמיה לי מילתא מאי קאמר אדרבה נהי דהתם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית איכא איסורא אחרנא והיינו איסורא דלפני עור, והא חמיר שהוא איסור שבגופו טפי מאיסורא דהכא שאינו בגופו, ומסתברא לי דהכי קאמר דהתם כיון דליכא אלא לאו דלפני עור אין לאו דלפני עור אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי, ורבנן אסרו אפילו תמנו היכא שיש רגלים לדבר לחוש שיעבור בו זה עבירה ועשו סתמו כפירוש, וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא דלאו לעבירה בעי ליה אוקמוה רבנן אדינא והתירוהו,

וכעין זה כתב באג"מ בענין השכרת אולם לשמחות שיתנהגו בהם באיסור

6. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן עב

והנה אף בליכא במקום אחר נמי אינו ברור לאסור בכה"ג שהוא דבר שאינו מיוחד תשמישו רק לעבירה ויותר נוטה שאין בזה משום לפ"ע ומסייע ומותר. וראיה קצת משביעית פ"ה מ"ו דתנן זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר.

וכן ביחוד"ד לענין מכירת שמלה לא צנועה שניתן ללבוש אותה עם חולצה צנועה

7. שו"ת יחיה דעת חלק ג סימן סז

אולם יש מקום לצדד להתיר בנידון דידן, לפי מה שנהגות נשים רבות ללבוש חולצה עם שרוולים מתחת לשמלה שהיא בלי שרוולים (סרפן), ולפעמים גם מעל השמלה, ואם כן אין הדבר ברור כלל שנעשה איסור כל שהוא במכירת שמלה ללא שרוולים כי שמא הקונה אותה מתכוונת ללבוש מתחתיה חולצה עם שרוולים. וכבר כתב הריטב"א בחידושו לעבודה זרה (ס"ג ע"ב)

לפני עיוור בדבר שיכול להעשות על ידי אחרים

איסור תורה של לפני עיוור שייך רק במציאות שהחוטא לא יכל לעשות לבדו בלי העזרה שלך.

יש לדון האם שייך לפני עיוור במציאות שאדם אחר יהודי היה ממילא עוזר לו. ורלוונטי לכאן שממילא יהיה מי שיקנה את המניות.

8. משנה למלך הלכות מלוה ולוה פרק ד הלכה ב

כתב הרב פני משה ח"ב סימן ק"ה דהיכא דהלוה הוה חזי דהמלוה הוה מוזיק ברבית הני דמים גופיהו לאינש אחרנא ליכא משום ולפני עור כההיא דאמרין בפ"ק דע"ז דמושיט כוס יין לנזיר דלא מיחייב משום ולפני עור אלא אי קאי בתרי עברי דנהרא אבל אי לא קאי בתרי עברי דנהרא לא עבר המושיט אלפני עור ע"כ

ותימה דל"ד כלל לנזיר דשאני התם דהאיסור דלפני עור לא היה נעשה אם לא היה מושיט זה הכוס ולפי זה אף אם הושיט אינו עובר אבל גבי רבית דאם לא היה לוה זה היה הלוה האחר עובר אלפני עור בשביל שלוה זה לא נפטר מלפני עור ודכוותה גבי נזיר נמי אם היה מושיט לו אחר כוס יין בתרי עברי ובא אחר והושיט לו פשיטא דעובר

סיכום להלכה מניית

וכדעת רוב המוסקים מובא לדוגמא באג"מ

11. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן ז

ובדבר ליקח שערס מקאמפאניעס שעושיין מלאכה ומסחר בשבת הא חזינן שנתפשט להיתר והטעם פשוט שאין להחשיב את הקונים שערס שהוא רק משהו מהמסחר שאין להם שום דעה בהמסחר אף לענין חלקם לבעלים של"ד לשותפות במקצת שיש לו דעה כבעלים,

וגם אין הקונה שערס רוצה להיות בעלים בהמסחר ואינו רוצה לקנות כלום בהמסחר אלא הוא רק בקונה ריוח והפסד שיהיה בהמסחר לפי סך כך וכך שקנה, ויותר נראה שאין בהם גדר קנין בדינא שהוא לקנין דבר שלא בא לעולם, רק מצד קניני דיני המדינה.

ומה שלפי תנאי המכירה יש לבעל השערס דעה לבחירת פרזידענט/נשיא/ הוא רק פטומי מילי בעלמא כי למעשה משאירין לעצמן יותר מהרוב שלא שייך שיאמרו דעה וגם הקונים אין רוצים לומר דעה בזה כי אין כוונתם לקנות זה ולכן לע"ד אין לחוש למה שעושים הבעלים והקאמפאניעס שאינו נוגע להם.

ואף אם יש גם יהודים בהבעלים אין להחשיב מסייע לעוברי עברה שהמסחר יעשו גם כשלא יקנה שערס מהם (כלומר פעילות החברה לא קשורה לקניית המניות שלה, וזה נכון בשוק המשני) כי לא חסר מי שיקנה שערס והקונה קונה רק לטובת עצמו ולכן אין בזה שום איסור וכמו שנוהגין הרבה בנ"א ואף יראי חטא לקנות.

אבל ודאי לקנות מדה מרובה כ"כ עד שיתחשבו בדעתו יש לאסור אף בפעקטערע/בבית חרושת/ומסחר של עכו"ם כיון שלא התנו כמו שצריכין להתנות כשעושה ישראל שותפות עם עכו"ם כדאיתא בש"ע או"ח סימן רמ"ה (שצריכים להתנות בתחילת השותפות ששכר השבת יהיה לנכרי וכנגדו יקבל היהודי משכר ימי החול). והנני ידידו מוקירו, משה פיינשטיין

וכן כתב בילקו"י

12. ילקוט יוסף שבת ב סימן שו סעיף ד - דיני שכר שבת סעיף

יה

אין לקנות מהבורסה מניות חדשות מחברה של יהודים שידוע שעובדת בשבת. והיינו מניות הנקראות מניות - אימסיות, שהם קודם שנמסרו למסחר כללי בבורסה, והרוכשים נחשבים כבעלי החברה.

אולם מותר לקנות מניות אלו מהקונים הראשונים, לאחר שהתחיל המסחר במניות אלה בבורסה. וכן מותר למוכרם לאחרים, ואין לאסור בזה משום "ולפני עור לא תתן מכשול", או משום איסור מסייע בידי עוברי עבירה. ומותר גם לקבל ריוח כספי המתחלק מידי שנה [דיבדינד], ואין לחוש בזה לאיסור שכר שבת.

והמחמיר שלא ליהנות מריוח ימי השבת, ולתת ריוח ימי השבתות לצדקה, תבוא עליו ברכה.

ובהערה שם: והמקילים לרכוש מניות [אימסיות] (כלומר בשוק הראשוני) מחברה שידוע שעובדת גם בשבת, אין למחות בידם בחזקה שיש להם על מה שיסמוכו.

אמנם בעד"ח מחמירים בכל מניות אפילו במניות שפעילותם כשירה מחשש שהם מחזיקים מניות של חברות לא כשרות וממילא נעשה שותף (ובקונטרס שוק ההון הלכה למעשה בשם הרב אלישיב שאין צורך לחוש לזה גם למחמירים ע"פ המנח"י).

ובמכון כת"ר - ע"פ הרב יעקב אריאל והגר"נ על מנת לעודד משק שומר שבת, יש להקפיד שפעילות החברה בשבת תהיה מוגבלת ל- 10% מסך פעילותה בימות החול. כגון שמספקים רק שירות תיקונים אבל לא פעילות יצור ומכירה.

אגרות חוב

באגרות חוב (אג"ח) הרוכשים של אגרות החוב נותנים הלוואה למנפיק האגרת תמורת התחייבות של המנפיק להחזיר את ההלוואה בתוספת ריבית (המכונה גם קופון), שתוחזר במועדים ובשיעורים שנקבעו מראש.

חשש ריבית בהלוואה לחברה בע"מ

- לרובם המכריע של הפוסקים אין ההלכה מכירה מחברה בע"מ ממילא לענין ריבית ההלוואה היא לבעלי החברה וככל שהם יהודים, נותר האיסור בעינו. ולא הסכימו לאג"מ שסובר שבהלוואה לחברה מותר כיון שאין ללווה שעבוד הגוף.

חברה שרוב בעליה גויים

- בחברה שרוב הבעלים שלה גויים אין ההיתר ברור כיון שלרוב"פ אין ביטול ברוב בממונות (ראה הרב אישון ע"פ ביצה לה באר).
- אולם בצירוף דעת האג"מ שמתיר קניית אג"ח בחברה בע"מ מהדין יש מקום להתיר (ריבית הלכה למעשה ב ה-1).
- ועוד יש לצרף שיטת שואל המשיב (ג לא) שלא מבורר שהיהודי הוא זה שנותן את הרווח ליהודי ואפשר לתלות שבא מן הגוי ובאופן כזה שנעשה ע"י שליח יש להקל.
- והמחמיר תע"ב (ריבית הלכה למעשה שם).

רכישה דרך קופות וקרנות

קרן סל מחקה

מציאות: מחזיקה בפועל בכל מרכיבי מדד הבסיס על פי משקלם במדד. הנכסים נשמרים בנאמנות עבור המשקיעים והם שייכים למשקיע גם במקרה של פשיטת רגל של המנהל.

השפעה: זכות ההצבעה נשמרת בידי החברה המנהלת.

קרן נאמנות/ פנסיה / קופת גמל / חסכון לכל ילד

מציאות: חברות הניהול רוכשות עבור המשקיעים ניירות ערך על פי אופי הקרן.

הנכסים בנאמנות עבור המשקיעים והם שייכים למשקיע גם במקרה של פשיטת רגל של המנהל.

השפעה: זכות ההצבעה נשמרת בידי החברה המנהלת.

משמעות הלכתית לכל הקרנות:

- **שליח:** כמו רכישת הניירות עצמם דרך שליח אך ללא זכות הצבעה.
- **ריבית:** מבחינת ריבית קיים באג"ח איסור.
- **היתר עסקא בקצוות** - לא מועיל היתר עסקא מול החברה המנהלת אלא צריך שהיא תרוכש רק אגח"ם של חברות עם היתר עסקא.
- **אין השפעה** - מבחינת פעולות אסורות (שבת חמץ) קל גם למחמירים במניה סתם (מנחת יצחק) כיון שאין זכות הצבעה כלל ולכן קלה יותר בדין שותפות.

סיכום למעשה לרוה"פ

ויש סוברים שחמור כיון שהחברה המנהל מאגדת משקיעים רבים ומקבלת כל השפעה (וקשה שהרי אין לרוכש הקרן השפעה כלל)

מניות ומכשיריהם

תעודת סל מתקה

במניות - אפשר להתיר השקעה בתנאים הבאים:

מציאות: שטר חוב שבה חברת הניהול מתחייבת לשלם רווחים והפסדים על פי שינוי במדד מסויים אך אינה מתחייבת לרכוש בפועל את מרכיביו. במקרה של פשיטת רגל של מנהל הקרן המשקיע הוא כשאר הנושים שלה ואין הנכסים משוייכים אליו. וזה קולא לענין היתר עסקא מול החברה המנהלת.

השפעה: זכות ההצבעה נשמרת בידי החברה המנהלת.

משמעות הלכתית:

- **ריבית** - כמו הלוואה בריבית צמודה למדד הנעקב לחברה המנהלת.
 - **היתר עסקא** - מועיל מול החברה המנהלת.
 - **אין שותפות** - מבחינת פעולות אסורות (שבת חמץ) קל גם למחמירים במניה סתם כיון שאין זכות הצבעה כלל.
- ויש סוברים שחמור כיון שהחברה המנהל מאגדת משקיעים רבים ומקבלת כח השפעה (וקשה שהרי אין לרוכש הקרן השפעה כלל)

ויש מחמירים כיון שבמקום שידוע סכום הרווח או ההפסד לא שייך לקבוע סכום התפשרות (ראה שיעור על היתר עסקא לפירוש). ועוד כתבו שכיון שהנכסים של החברה המנהלת משועבדים למשקיעים נעשים כבעלים עליהם וכאילו הם הלוו לחברות באיסור. (וצ"ע)

צדדים להקל בקרנות פנסיה

בקרנות פנסיה יש לכתחילה להיות במסלול כשר. אמנם פעמים שהכספים כבר נמצאים בקרנות לא כשרות והמעבר לקרנות כשרות לא אפשרי או כרוך בהפסד. הפוסקים הביאו מספר סברות להקל בשעת הדחק:

- א. **חברה בע"מ** - ההלוואות נעשות לחברה בע"מ שיש מי שמתיר להלוות להם כיון שאין שם שעבוד הגוף.
- ב. **ברירה בגילוי דעת** - אם מגלה דעתו שמעוניין רק בהשקעות הכשרות שקיימות בתיק, שייך סוג של 'ברירה' שהרי הוא כריבית במכר שעובדי הקרן משתכרים ממנה יש לה דין ריבית דרבנן ושייך ברירה.
- ג. **שליח** - יש מתירים להלוות בריבית ע"י שליח 'דלא אסרה תורה אלא רבית הבא מיד לזה למלוה'. (רמ"א קס טז טהב"י כתב שהיא דעת 'תלמיד טועה')
- ד. **עושים מדעתם** - מה שמשקיעים בדברים אסורים הרי הוא נעשה על דעתם בלבד ואין כאן שליחות, כיון שיש מבחר עצום של ניירות ערך שאין בהם איסור ריבית. והוא קל מקרן סל שמחוייבים לקנות ניירות מסויימים.
- ה. **אפשר שלא זכה** - פעמים שמלכתחילה הופקדו על ידי המעביד או המדינה ואדם מגווע מלמשוך ולכן נחשב שטרם זכה בהם.
- ו. **אנוס** - כיון שהוא מוכרח להפריש על פי חוק, נחשב אנוס.

- **שוק משני** - שמשקיע בשוק המשני ולא בהנפקות.
- **מעט** - שאינו מגיע לאחוז משווי השוק של החברה.
- **עיקר עיסוקה בהיתר** - שעיקר עיסוקה של החברה בהיתר ושאינן היא מפורסמת במעשה איסור.

קרנות סל - ניתן להשקיע בקרנות סל מניות. וזה היתר מרווח יותר אפילו בכמות מרובה כיון שאין לו זכות הצבעה כלל.

אופציות על מניות - לרוה"פ היא השקעה מהודרת, כיון שבמהותה היא התחייבות של צד שלישי שלא קשור לחברה. ולא חששו לאסמכתא.

תעודות סל מניות – צריך היתר עסקא למנהלי הקרן.

אגרות חוב ומכשיריהם

באגרות חוב ההשקעה מותרת באחד מהתנאים הבאים:

- אג"ח ממשלתי
- אג"ח של חברה עם היתר עסקא.
- אג"ח של חברות בחו"ל שרוב מחזיקי המניות גויים (רבית הלכה למעשה ב ה) והמחמיר תע"ב.

קרן סל של אג"ח – מותר דווקא בקרן כשרה ולא מועיל שיש היתר עסקא למנהלי הקרן.

תעודות סל המשקיעות באג"ח – צריך היתר עסקא למנהלי הקרן.

בקרנות פנסיה ותיסכון

- ראוי לבחור במסלול הלכה בגלל מרכיב האג"ח בתיק.
- אם אין אפשרות למסלול הלכה או שהמעבר כרוך בהפסד יש על מה לסמוך.

שיטות נוספות

(ראה מכון כתר כאן).

עדה חרדית

אוסרת מניות כלל אפילו של חברות כשרות מחשש שמוחזקות על ידי חברות שאינן כשרות. וכן מניות בחו"ל מחשש שיש בין הבעלים יהודים ומסייעים בידם.

מותר:

- תעודות סל על מדדי מניות ועל מדדי אג"ח של גופי ניהול שיש להם היתר עסקא.
- קרנות סל על מדדי חו"ל שהיא בעלות עקיפה ועוד שרוב הבעלים גויים.
- אג"ח ישיר של חברות שיש להם היתר עסקא בדוק.
- אג"ח מדינה בארץ ובחו"ל.
- אופציות על מניות כיון שהיא התחייבות לצד שלישי ולא נעשה שותף בחברה.